

NOKUTs notater

Er karakterer rettferdige?

Et notat om klagesensur

September 2017

NOKUT

Sammendrag

Studenter i norsk høyere utdanning vurderes jevnlig gjennom eksamener. I tilfeller der studentene klager på sensuren blir det gjennomført en ny sensur, en såkalt klagesensur. Hvert år dukker det opp flere saker i media der studenter som har opplevd dramatisk endring av karakteren etter klage på sensuren står frem med sin historie. Overskriften er ofte av typen «Fra B til stryk etter klage.» Utover sakene vi får presentert i media, hvor stort er dette problemet?

Data presentert i dette notatet antyder at drastisk endring i karakter etter ny sensur er et kvantitativt lite problem, men at det har økt noe etter innføringen av blind klagesensur sammenlignet med den gamle ordningen. Tall fra nasjonale deksamener viser at det er mindre grad av endring i karakteren etter klagesensur, sammenlignet med annen blind klagesensur. Her er oppgavene og sensorveiledningen svært gjennomarbeidet og sensurordningen krever at hvert sensorpar er enige om karakteren som gis. Kanskje er dette forhold som bør etterleves av flere for å unngå store endringer i karakterer ved klagesensur?

Utover dette diskuteres noen årsaker til at det tidvis er store endringer i karakterene ved klagesensur, og at problemet ser ut til å være større i fag som har typiske «drøfteoppgaver» sammenlignet med fag som har mer «fasit-oppgaver».

Avslutningsvis reises spørsmålet om det er hensiktsmessig bruk av ressurser å forsøke å strømlinjeforme alle forhold omkring eksamensgjennomføring, sensur og klagesensur på tvers av alle fag og eksamensformer.

Innhold

1	Innledning	1
2	Eksamen og sensur	2
2.1	Klagesensur	2
2.2	Klagesaker som når pressen	3
2.3	Hva vet vi om omfanget av dette?	3
2.4	Nasjonal Deleksamen	4
2.5	De ulike ordningene for klagesensur	7
2.6	Hva er bakgrunnen for den type endringer vi ser?	10
2.7	Hvem er det som klager og får store endringer?	12
3	Diskusjon og oppsummering	13

1 Innledning

Er det mulig å bruke karakterer som kvalitetsindikator i høyere utdanning? Hva skal karakterer være, og hvem skal bruke dem? Fra et kvalitetssikringsperspektiv vil konsistent karakterpraksis gjøre det mulig å bruke karakterer som en kvalitetsindikator. Mange mener kvalitet i seg selv er vanskelig å definere, men det er enda vanskeligere å måle. Ideelt sett vil en høyere utdanningsinstitusjon øke studentenes kunnskapsnivå betydelig med minst mulig ressurser. I en ideell situasjon kjenner vi studenters kunnskapsnivå før de går inn i høyere utdanning, og vi kjenner deres kunnskapsnivå når de fullfører sin grad. Økningen i kunnskapsnivå er da verdiskapingen gitt av institusjonen gjennom utdanningsløpet. Spørsmålet som reises er da om karakterene kan benyttes som en reliabel kvalitetsindikator for å måle dette?

Hovedformålet med dagens karaktersystem i høyere utdanning er at en gitt karakter skal reflektere det samme kunnskapsnivået uavhengig av hvilken institusjon studenten studerer ved. Da vil karakterene gi nøyaktig informasjon om studentens kunnskapsnivå til andre høyere utdanningsinstitusjoner og potensielle arbeidsgivere. Når en A er en A, uansett hvilken institusjon og studiefelt en student har valgt, muliggjør det også å kunne vurdere verdiskapingen en bestemt institusjon bidrar med, så lenge vi kan kontrollere for kunnskapsnivået studentene hadde ved studiestart på institusjonen.

Det er imidlertid forhold som tyder på at bruken av karakterer varierer både mellom institusjoner og fag. Videre er det også et spørsmål om hvorvidt karaktersetningen innenfor hver enkelt eksamen er reliabel og rettferdig, noe som er viktig både for studentenes rettsikkerhet og institusjonenes troverdighet. Derfor har da også studentene som mener de er blitt bedømt feil til eksamen adgang til å klage på sensuren og få en ny vurdering.

Hvert eneste år dukker det opp historier i media om studenter som har gjort nettopp dette, og fått en dramatisk endring av sin karakter etter ny sensurering. Det er eksempler både på at studenter først har fått en B, og etter klage blir bedømt til stryk, og motsatt, at sensuren endres fra ikke bestått til B. Det er åpenbart for alle at slike tilfeller er uheldig, og at dette også kan føre til store konsekvenser for den enkelte student. Videre er det med på å svekke

troverdigheten til utdanningssystemet, både blant studentene og ellers i samfunnet. Derfor er det viktig å kunne si noe om omfanget av dette problemet. Er denne problemstillingen et så stort problem på nasjonalt nivå at det er nødvendig å gjøre tiltak for å unngå dette i fremtiden, eller er dette mer eksempler på noen uheldige, ekstreme unntak? Hva kan og bør i tilfelle gjøres for å unngå dette, og sørge for at karakterer er en troverdig og uniform størrelse? Med dette notatet ønsker vi å belyse temaet og skape grunnlag for diskusjon.

2 Eksamen og sensur

Studenter som tar høyere utdanning ved norske institusjoner vurderes jevnlig gjennom eksamener. Disse kan gjennomføres på mange ulike måter, men felles for dem alle er at de ender opp som tilbakemelding i form av en bedømmelse. Enten som bestått/ikke-bestått, eller at det gis karakter på en seks trinns skala fra A til F, der A er best og F representerer stryk eller ikke-bestått. Det er institusjonene selv som er ansvarlige for gjennomføring og bedømming av eksamen, og siden en slik vurdering er av stor betydning for videre studieløp og inngang på arbeidsmarkedet, er det av interesse for alle parter at karaktergivingen er reliabel og konsistent. Sensur av eksamensbesvarelser utføres av en eller flere sensorer. Det er noe ulik praksis når det gjelder bruk av interne og eksterne sensorer.

Ved sensur har studenten rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen av sine prestasjoner. Ved muntlig eksamen eller bedømmelse av praktiske ferdigheter må studenten be om dette når karakteren offentliggjøres. Ved skriftlig eksamen må studentene be om begrunnelse innen en til to uker (varierer mellom institusjoner) etter at karakteren er offentliggjort. Begrunnelse kan da gis enten skriftlig eller muntlig. Dersom studenten også etter å ha mottatt begrunnelse for karaktersettingen er uenig i bedømmelsen, har han eller hun anledning til å klage på sensuren.

2.1 Klagesensur

I tilfeller der studentene klager på sensuren blir det gjennomført en ny sensur, en såkalt klagesensur. Denne gjennomføres per i dag med nye sensorer, såkalt blindsensur, som betyr at de nye sensorene ikke mottar noe informasjon om den tidligere bedømmelsen av besvarelsen.

Likevel er det enkelte steder etablert praksis at det sendes med andre besvarelser som ikke er påklaget, slik at nye sensorer skal ha et visst sammenligningsgrunnlag.

Blind klagesensur ble innført som et krav fra 2014, etter påtrykk fra flere parter. Før dette ble klagesensur ikke gjennomført som blindsensur, men sensoren som gjennomførte en ny vurdering mottok også informasjon om hvilken karakter besvarelsen hadde fått, samt begrunnelse for dette.

Der er verdt å poengtere at sensuren som faller etter en klage blir stående som endelig, så den kan altså ikke påklages videre. Dette gjelder absolutt, også i de tilfeller en kandidat går fra bestått til stryk, eller bedømmes til flere karakterer svakere enn ved den opprinnelige sensuren.

2.2 Klagesaker som når pressen

Hvert år dukker det opp flere enkeltsaker i media der studenter som opplever dramatisk endring av karakteren etter klage på sensuren står frem med sin historie. Det er flere eksempler på studenter som har klaget inn en B eller C og nå blir bedømt til F og motsatt. Senest i september i år er den en sak i aftenposten der en student er ute med sin sak fra UiA, der hun opplevde å gå fra C til F etter klage¹. Det vises i den samme saken til at det i det samme faget også var en student som opplevde det motsatte, altså å gå fra F til C etter klageprosessen. Her beskrives også begrunnelsen for de to karaktersettingene, og det fremstår underlig at dette kan skje. Det er åpenbart at dette oppfattes dramatisk, urettferdig og useriøst for den enkelte student som opplever dette. Men hvor omfattende er egentlig dette problemet på nasjonalt nivå? Spørsmål som reises i denne sammenhengen er om dette er et problem som har økt i omfang etter at ordningen med blind klagesensur er innført? Og om det kan tenkes at problemet er større i enkelte fagområder sammenlignet med andre?

2.3 Hva vet vi om omfanget av dette?

Siden det stadig er oppslag i media om at det skjer store endringer i karakterer ved klagesensur, og at det ikke foreligger noen gode data på dette, har vi gått gjennom de nasjonale deleksamenene som NOKUT har gjennomført i enkelte utdanningstyper gjennom

¹ <https://www.aftenposten.no/norge/i/02XXJ/UiA-student-Camilla-33-klagde-pa-eksamenskarakter--gikk-fra-C-til-stryk>

noen år. Vi har sett på klagen som er meldt inn der og hvordan disse sakene har endt etter en ny sensur. Dermed vil vi først introdusere hva nasjonal deleksamen er.

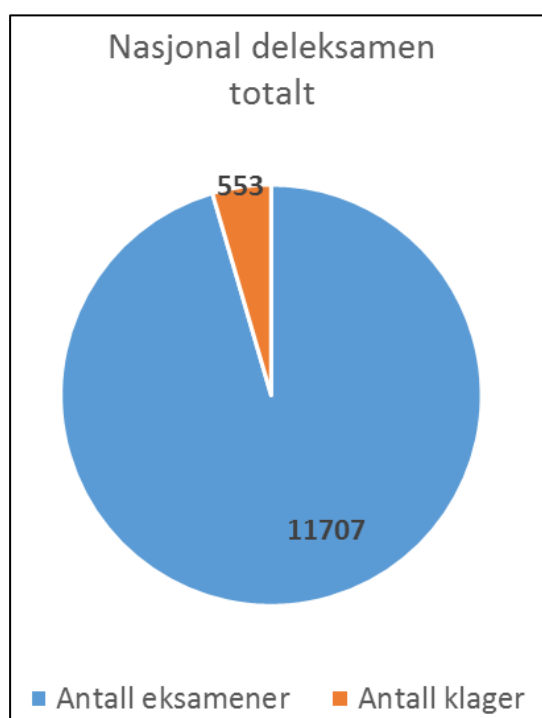
2.4 Nasjonal Deleksamen

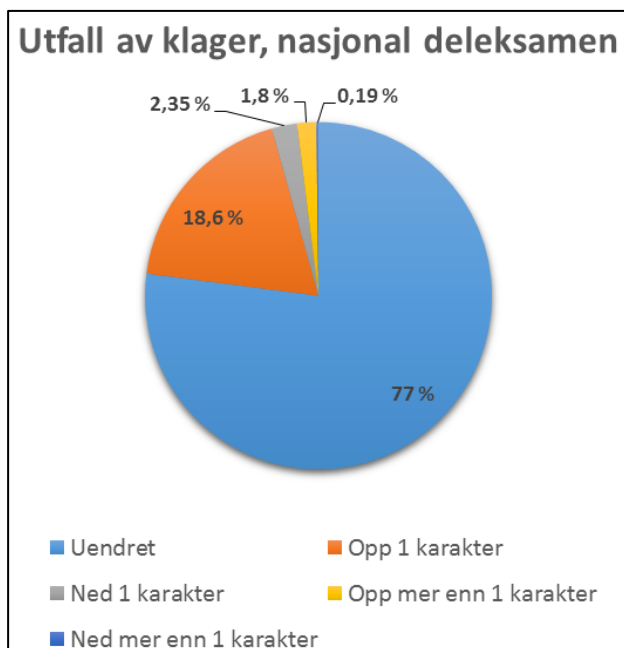
Praksis omkring vurderinger varierer ikke bare fra sensor til sensor, men også fra institusjon til institusjon, og mellom institutter eller fagområder innenfor hver institusjon. Tidligere undersøkelser viser at det er vanskelig å sammenligne resultater på tvers av institusjoner, til og med når studenter ved ulike institusjoner gjennomfører samme eksamen. Mange land, Norge inkludert, bruker nasjonale eksamener på grunnskole og videregående skole for å vurdere studentens kunnskaper og læringsutbytte. Dette gjøres imidlertid sjelden på høyere utdanningsnivå. Høsten 2014 ga departementet NOKUT i oppdrag å gjennomføre nasjonale deksamener i tre utdanningstyper: lærerutdanning, sykepleie og regnskap og revisjon. Departementets formål med nasjonale deksamener var å gi studentene informasjon om deres kunnskapsnivå, la institusjoner sammenligne seg med andre og bruke resultatene til å utvikle og forbedre utdanningene. I tillegg definerte NOKUT kalibrering av karaktersetting som et ytterligere mål.

Alle lærerutdanninger, sykepleie- og regnskapsstudier er pålagt å følge nasjonale rammeplaner. Et pensumråd får av departementet oppgaven å lage en nasjonal rammeplan for hver av utdanningene. Den nasjonale rammeplanen avgrensner læringsutbyttet, og gir en liste over kurs studentene må ta. Innenfor denne planen gis institusjonene likevel frihet til å skreddersy de enkelte programmer. Dette gjelder blant annet når de skal tilby de ulike kursene, når studentene gjennomfører praktisk opplæring, hvilke lærings- og vurderingsmetoder som skal brukes, og hvilken litteratur som skal benyttes. Til tross for disse individuelle tilpasningene gjør de nasjonale rammeplanene det mulig å teste alle studenter innenfor disse studieprogrammene i bestemte emner. Det er derfor gjennomført landsdekkende eksamener i utvalgte emner der alle kandidater fikk tilsvarende eksamen, med den hensikt å avdekke eventuelle forskjeller i karaktersettingen mellom institusjoner. Selv om dette er gjennomført som en nasjonal kartlegging, er disse eksamenene for en stor del gjort tellende for studentene.

Vi har gått gjennom alle de nasjonale deleksamenene som er gjennomført for å undersøke i hvilken grad avvikende klagesensur er et problem der. Totalt har vi data fra 11707 gjennomførte eksamener. Av disse er sensuren påklaget i 553 tilfeller (figur 1). Dette betyr at det i bare 4,7% av tilfellene ble klaget på sensuren.

Figur 1. Antall gjennomførte eksamener og antall klager i Nasjonal deleksamen

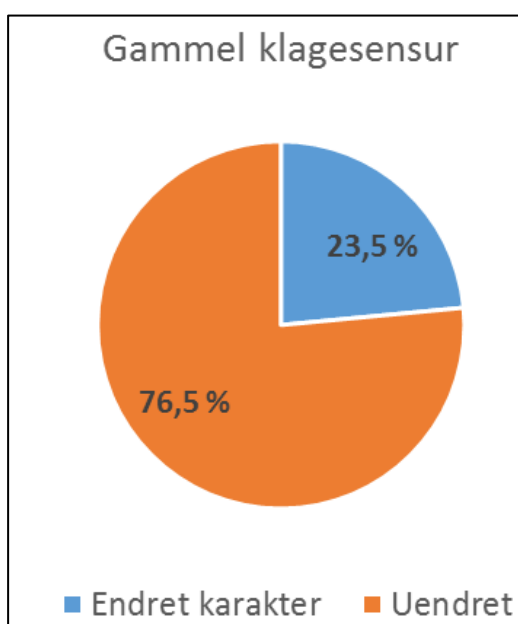

Figur 2. *Utfall av klager i nasjonal deleksamen*

Når vi går nærmere inn og ser på tallene på klager i nasjonal deleksamen, ser vi at av de 553 klagene, forble karakteren uendret i 426 tilfeller, tilsvarende 77%, mens det i 127 tilfeller (23%) endte med endret karakter. Av disse gikk 103 (19%) opp en karakter etter klage, mens 10 (1,8%) gikk opp mer enn en karakter. Når det gjelder de som gikk ned i karakter etter klagesensur viser tallene at 13 (2,4%) ble satt ned en karakter, mens kun 1 (0,2%) ble satt ned mer enn en karakter. Hvis vi da løfter blikket og ser enda større på dette, betyr det at det for nasjonal deleksamen har vært drøyt en prosent av de eksamenene som er avlagt som har endt med endret karakter etter klagesensur. Videre er det kun 0,1% av de avlagte eksamenene som fører til endring av karakteren med mer enn et trinn etter klage. Disse tallene antyder at det kvantitativt er et lite problem vi står overfor, selv om det oppleves alvorlig for dem det gjelder, og derfor må tas på største alvor. Nå kan det argumenteres for at nasjonal deleksamen er litt spesielle eksamener, og at de kanskje ikke er helt sammenlignbare med andre eksamener. Ikke bare er det utarbeidet spesielt detaljerte og gode sensorveiledninger, men de som utfører klagesensur har selv vært med som sensorer. De har med andre ord et meget godt grunnlag for å vurdere klagesensur. Dette kan jo bety at man bør sørge for at sensorer som vurderer klagesensur bør ha erfaring med vanlig sensur også.

2.5 De ulike ordningene for klagesensur

På bakgrunn av at nasjonal deleksamen kan være en litt lite representativ eksamen, har vi også sett på andre tilgjengelige data som kan belyse dette. I den videre fremstillingen av tallmateriale vil vi også ta med en ytterligere en dimensjon i utfallet av klagesensur, som er innføringen av blind klagesensur. I den gamle ordningen fikk sensorene som gjennomførte en klagesensur den første sensors begrunnelse og avgitt karakter, mens ved blindsensur mottar den nye sensoren ingen informasjon om den tidligere bedømmelsen. Dette gjøres for å hindre at den nye sensoren skal være farget av den tidligere avgjørelsen.

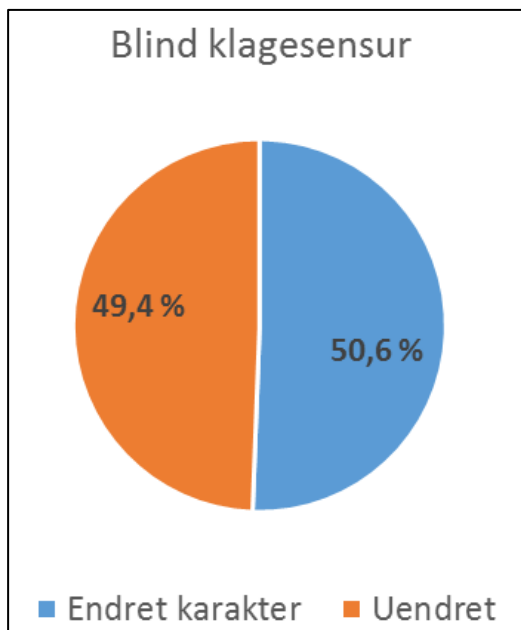

Figur 3. Endring av karakter ved klagesensur etter gammel ordning

Tallene fra UiO (innhentet av Universitas²), viser at det etter gammel klagesensur er om lag 23,5% av klagen som fører frem til endret karakter (figur 3). Dette er sammenlignbart med tallene fra nasjonal deleksamen, der 23% fikk endret karakter.

Fra høsten 2014 ble institusjonene pålagt av departementet å endre gjennomføringen av klagesensur til blind sensur. Tilsvarende tall for blindsensur fra UiO viser at i løpet av det første året med denne nye ordningen, ble sensuren endret i 50,6% av tilfellene som utgjorde snaut 3400 klager (figur 4).

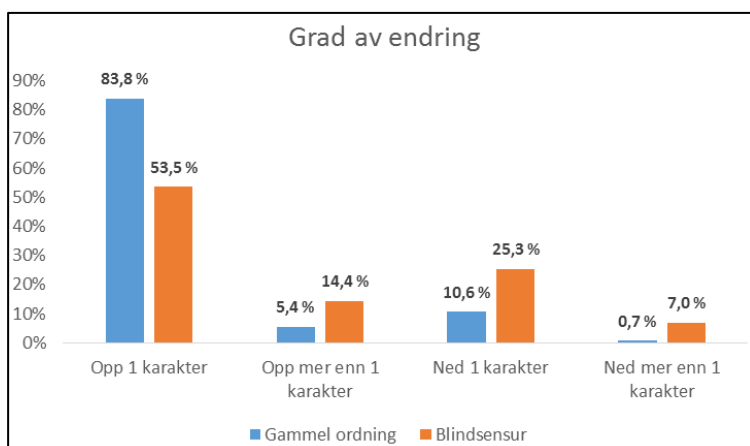
² <http://universitas.no/nyheter/60976/vil-endre-klageordningen>

Figur 4. Endring av karakter ved blind klagesensur

Dette tyder på at blindsensur, som er den gjeldende måten klagesensur skal gjennomføres på nå, gir en større grad av endring i karakterresultatene. For å sette disse tallene i perspektiv ble det i den samme perioden gitt drøyt 90000 karakterer ved UiO, noe som betyr at under 2% av karakterene som ble gitt ble endret etter klagesensur.

I tillegg ble det også i denne sammenhengen sett på hvor store endringer det ble i karakterene til studenter som fikk endret karakter. Her ser vi at de aller fleste (83,8%) som fikk endret sin

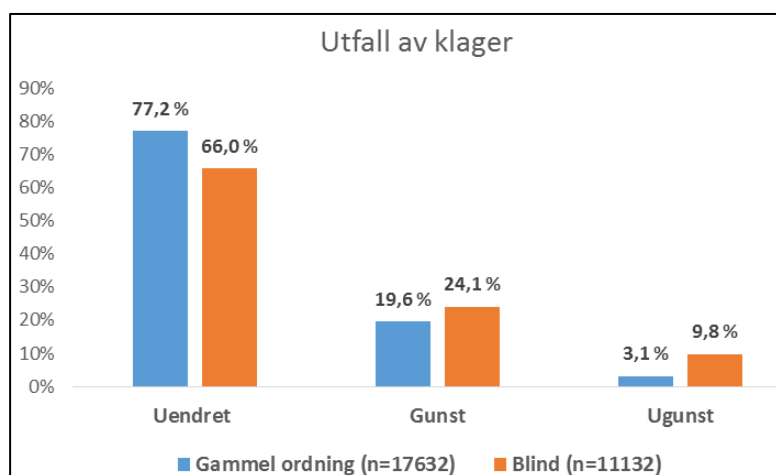

karakter

Figur 5. Grad av endring av karakter etter klagesensur etter både gammel ordning og blindsensur.

med den gamle ordningen gikk opp en karakter, mens kun 6,1% hadde en endring på mer enn en karakter opp eller ned. For dem som har fått blindsensur er det fremdeles mest vanlig å gå opp en karakter (53,5%). Samtidig er det betydelig flere som går ned i karakter, og ikke minst er det langt flere (21,4%) som opplever en endring på mer enn 1 karakter. Igjen er det verdt å poengtere at dette dreier seg om 21,4% av de ca. 50% av klagen som fører til endret karakter. Disse kommer igjen fra et utvalg på i underkant av 5% av alle avlagte eksamener. Så totalt sett synes ikke dette problemet stort, men det er helt tydelig at det er blitt større etter innføring av blindsensur.

Hittil har vi sett enkel statistikk på data fra nasjonale deksamener og fra en enkelt institusjon. I 2012 ble det publisert en artikkel som presenterte en undersøkelse gjort på oppdrag fra Utdanningsutvalget i Universitets og Høgskolerådet³. I denne undersøkelsen ble det samlet inn data på klagesaker fra en rekke institusjoner (ca. 40) over en periode på 5 semester fra 2008 til 2010. Deler av dette materialet vil vi presentere og diskutere her.

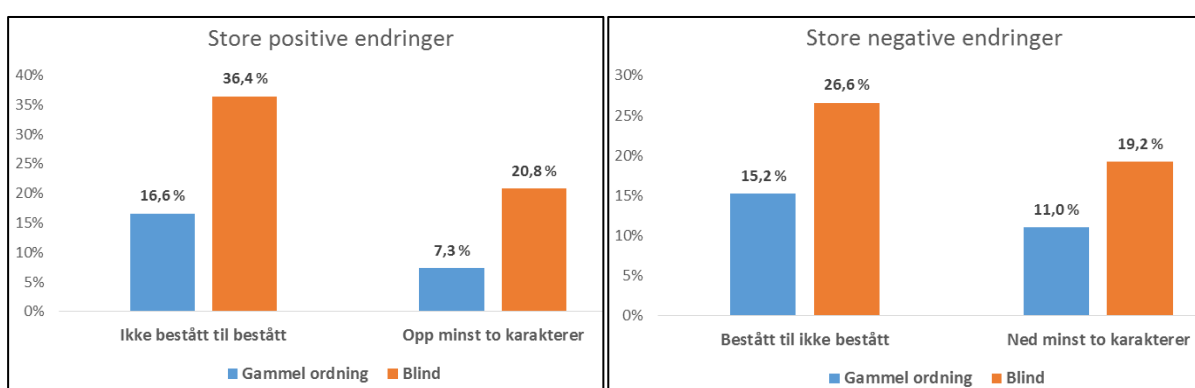
Figur 6. Utfall av klager etter gammel ordning og blindsensur

Institusjoner som hver for seg har over 500 klagesaker i den aktuelle perioden inngår i fremstillingen av data, der resultatene av klagesensur etter gammel ordning sammenlignes med blindsensur. Hovedbudskapet her er at det etter blindsensur er noen flere (34%) som får endret sin karakter etter klage sammenlignet med gammel ordning (23%). Samtidig er det verdt å merke seg at langt flere opplever at karakteren endres til sin ugunst, 10% og 3,1% for henholdsvis blindsensur og gammel ordning.

³ https://www.idunn.no/file/pdf/66753432/klagesensurordningene_hvordan_fungerer_de.pdf

For å sette disse tallene i perspektiv ble det ved institusjonene som inngår i denne statistikken, i den aktuelle perioden, avlagt ca. 650000 eksamener blant dem som inngår blant gammel ordning, og om lag 500000 eksamener blant dem som inngår i ny ordning⁴. Det er altså kun 2-3% av resultatene som ble påklaget i utgangspunktet.

Videre ser vi på hvordan store endringer fordeler seg i de samme institusjonene. Og vi tenker da på både positive og negative endringer definert som enten de som går fra en bestått karakter til ikke bestått (negativ) eller fra ikke bestått til en bestått karakter (positiv). Videre er også de som går opp eller ned minst to karakterer inkludert.

Figur 7. A) Store positive og **B)** negative endringer etter klagesensur både etter gammel ordning og etter blindsensur

Her kommer det tydelig frem at store endringer i karakterene forekommer langt oftere med blindsensur enn tilfellet var med den gamle ordningen. Riktignok er økningen størst i positiv retning, altså til gunst for studentene, men den øker også betydelig i negativ retning.

2.6 Hva er bakgrunnen for den type endringer vi ser?

Først og fremst er det igjen verdt å påpeke at det store flertallet ikke opplever noen endring i karakter etter klage ved ny blind sensur. At flere opplever positiv endring enn negativ er naturlig siden det er en stor overvekt av dem som har fått stryk (F) som klager, og de kan ikke oppleve en negativ endring. En mulig forklaring på at det kan oppstå til dels store sprang i karakteren, uten at det er store uenigheter mellom de to rundene med sensur, kan være eksamensoppgaver med flere oppgaver, hvor samtlige må være bestått. Det kan være slik at

⁴ <http://dbh.nsd.uib.no/>

sensor bedømmer en av deloppgavene som så dårlig at det er stryk, selv om de andre oppgavene er gode. Ved klage kan en ny sensor fremdeles mene at en deloppgave ikke var bra, men at den fortjener likevel bestått karakter. Da vil det bli et stort sprang i karakter. På tilsvarende måte kan det oppstå tilfeller der kandidater som klager på en C blir bedømt til F siden en deloppgave ikke lenger står til bestått etter klagesensur.

Antallklager har ved de fleste læresteder økt jevnt og trutt, år for år. Dette kan det være flere grunner til, men en opplagt grunn er at det rett og slett har blitt flere studenter og dermed flere mulige eksamener å klage på. En annen grunn er at det i enkelte fag er et visst karakterpress, både fordi det er et ønske om gode karakterer for å få jobb etter studier, men også fordi det kan være karakterkrav videre i studiet. Slike tilfeller vil kunne medføre et stort antall klagesaker på relativt sett gode karakterer. Dette virker å være en viktig mekanisme i fagene Juss og Psykologi, som begge er fagområder som skiller seg ut med et høyt antall klagesaker. Ytterligere en grunn til økt klageantall kan være at teknologien rett og slett har gjort det enklere å klage. Nå er det enkelte steder innført en elektronisk knapp studentene kan klikke på for å be om begrunnelse på karakteren, noe som nok kan gjøre det enklere for flere også å klage siden den terskelen var betydelig høyere tidligere.

Nasjonal deleksamen har en statistikk som skiller seg fra tallene for annen blindsensur, og tallene er veldig like sensurer gjort etter gammel ordning. Hvorfor er det slik at nasjonal deleksamen skiller seg ut på denne måten? En viktig grunn til dette er trolig at det er lagt mye arbeid i en omfattende og detaljert sensorveiledning. Dette er med på å gjøre det enklere for sensorer å sette seg inn i hvilket nivå en besvarelse faktisk er på, og dermed minske spillerom for skjønn betraktelig. Gode og utfyllende sensorveiledninger er noe som pekes på fra flere hold som en viktig faktor for å gjøre sensur mer reliabelt. Andre faktorer som kan spille inn, kan være at eksamensoppgavene er laget på en måte som gjør dem enklere å sensurere, eventuelt kan fagene som er inkludert være av typene som er «mindre vanskelige» å sensurere? Som nevnt over har de som gjennomfører klagesensuren her selv vært med som sensorer. De har med andre ord et meget godt grunnlag for å vurdere klagesensur. Dette antyder at det bør sørges for at sensorer som vurderer klagesensur også bør ha erfaring med vanlig sensur. I nasjonal deleksamen er det også to sensorer per eksamen, og sensorene må si seg enig i poengene på hver enkeltoppgave og ikke kun slutt karakteren. Dette øker trolig

reliabiliteten av sensuren i stor grad, og gjør at karakteren sjelden endres ved klagesensur. Ulempen med en slik ordning er at den dessverre er ressurs- og tidkrevende.

Utover gode sensorveiledninger er det en annen løsning som benyttes ved flere institusjoner for å gjøre arbeidet med å sette rett nivå ved blind klagesensur enklere. Det er at sensoren i tillegg til oppgaven(e) som skal sensureres også får tilsendt andre besvarelser fra samme eksamen, men uten å vite karakterene som er satt på disse. Det å lese gjennom flere besvarelser gir et mye bedre sammenligningsgrunnlag, og gjør det derfor enklere å gradere besvarelsen ved klagesensur.

2.7 Hvem er det som klager og får store endringer?

Sensur kan være en større utfordring i fag der det typisk er mer drøfting og dermed rom for skjønn i vurderingene, enn i de typiske «fasit-fagene» hvor det kan være lettere å objektivt vurdere hva som er rett og galt og gi karakterer deretter. Dette kan illustreres med tall fra Universitet i Bergen fra 2013 innhentet av studvest.no⁵, der det ved Juridisk og Psykologisk fakultet ble klagd på henholdsvis 10% og 5,4% av det totale antallet karakterer ved fakultetene. I den andre enden av skalaen ligger Mat.Nat og Med.-Odont, begge med klager på 0,9% av de avlagte eksamenene.

Også blant de ekstreme eksemplene vi har sett rapportert gjennom media er det en klar overvekt av fag med typiske drøfteoppgaver.

Likevel er det også andre, typiske «fasit-fag» som også opplever økning i antall klager. Et eksempel på dette illustreres av Trond Andersen ved institutt for teknisk kybernetikk på NTNU⁶. Et tiltak som her er gjort for å redusere antall klager, er å dele ut løsningsforslag/fasit til studentene som ber om begrunnelse på karakteren. Studentene kan da selv i større grad se at de har fått en karakter de fortjener, og dette har også ført til at antallet klager er halvert. Dette kom som en respons på et stadig økende antall klager i et fag som i utgangspunktet hadde gode resultater. Kursansvarlig mener det er flere som gambler på å gå opp en karakter,

⁵ <http://www.studvest.no/reagerer-pa-ujevn-sensur/>

⁶ <https://khrono.no/campus/2017/08/vil-levere-fasit-som-begrunnelse?nav=forside>

snarere enn at de faktisk mener at de har fått feil karakter. Dette er også til et ressurs spørsmål, da det krever tid og penger å gjennomføre en slik klagesensur.

3 Diskusjon og oppsummering

Departementet har foreslått at det skal følge en detaljert sensorveiledning med alle eksamener. Hensikten er at sensurering lettere skal kunne standardiseres og gi et repeterbart og objektivt riktigere resultat. Så kan det diskuteres om det er hensiktsmessig bruk av ressurser å forsøke å strømlinjeforme dette på tvers av alle fag og eksamensformer. Mye kan tyde på at det er kontekstuelle forskjeller mellom fag, og at det derfor kreves ulike virkemidler for å løse problemer innen ulike fagområder. Samtidig er det også verdt å diskutere om endringer ved klagesensur faktisk er et så stort problem at det krever noen spesiell oppmerksomhet overhode. Av de over en million karakterer som settes innenfor høyere utdanning årlig er det tross alt, som vi har vist i dette notatet, kun en liten andel som ender i endret karakter etter klagesensur. Selvfølgelig et stort problem for den enkelte student som opplever dette, men tilsynelatende et lite problem på nasjonalt nivå.

Videre er det åpenbart at det er manglende rapportering av omfang omkring klagesaker, slik at dette er noe som er lite tilgjengelig for nærmere undersøkelser. Bedret rapportering og større åpenhet omkring dette vil derfor være gunstig.